

Over de taal van Bathmen

De taal van Bathmen: Sallands

Hieronder is de streekaalkaart van Nederland uit de Bosatlas afgebeeld. Bathmen ligt daarop in het donker oranje gebied. In dat grote gebied wordt een variant van het Nedersaksisch gesproken die Gelders-Overijssels wordt genoemd. In Overijssel noemen we dat meestal Sallands. Verder naar het oosten, in Rijssen en Markelo bijvoorbeeld, wordt Twents-Graafschaps gesproken volgens Jo Daan, die deze kaart in 1968 tekende voor de *Atlas van Nederland*.

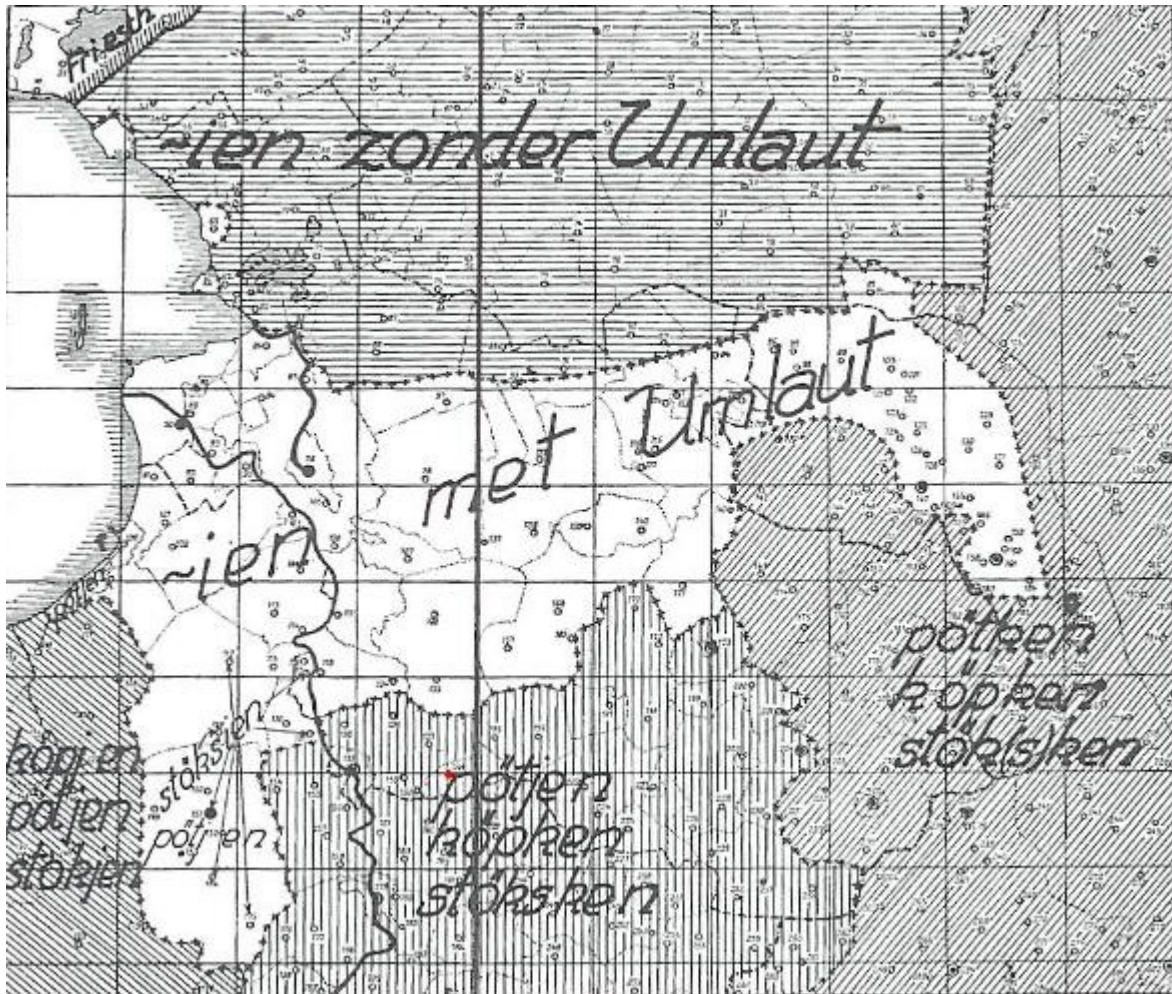
Naar: de streekaalkaart uit De Bosatlas van Nederland. Groningen 2007.

Jo Daan trok de grens tussen het Gelders-Overijssels (oranje) en het Twents-Graafschaps (rood) op basis van het verschil tussen *vuur* = Ned. vuur ten westen, en *veur* = Ned. vuur ten oosten. Zij baseerde zich hierbij op de grens die Bezoen in 1948 (in *Taal en volk van Twente*, p. 194 e.v.) heeft getrokken.

In Bathmen wordt uiteraard *vuur* gezegd.

De kaart van de verkleinwoordvorming

Bathmen ligt wat de verkleinwoordvorming betreft in een zuid-Overijssels gebied waar zowel verkleinwoorden op *-jen* als op *-ken* voorkomen, afhankelijk van de eraan voorafgaande medeklinker. Noordelijker in Salland, bijv. in Raalte, gaan de verkleinwoorden uit op *-ien* (met umlaut), zoals op onderstaande kaart is weergegeven (de rode stip is Bathmen).

De
"De verkleinwoorden". Uit: Kloeke, G.G., 'De taal van Overijssel.' In: Engelen van der Veen, G.A.J. van, G.J. ter Kuile en R. Schuiling (red.), *Overijssel*. Deventer 1931, p. 825.

De kaart van Kloeke is al heel oud, maar toch is de situatie nog niet veel veranderd. Alleen is de slot-*n* van de uitgang inmiddels in een groot deel van Salland verdwenen.

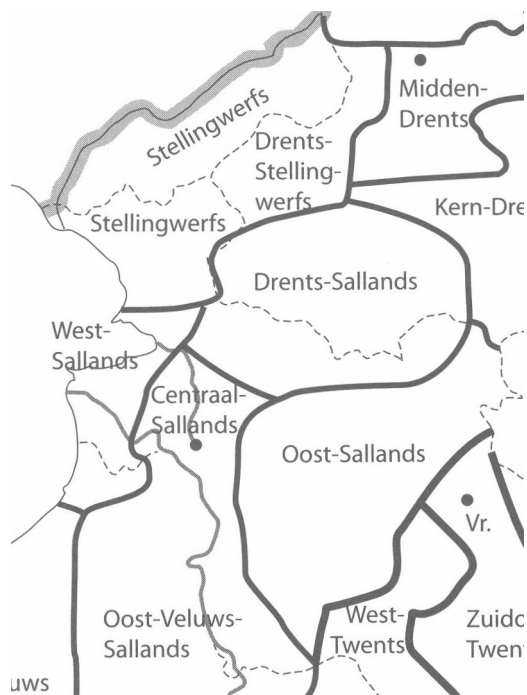
De Battemse informanten voor het *Woordenboek van Overijssel* gaven onder andere de volgende verkleinwoorden op. Ter vergelijking zetten we die uit Raalte ernaast:

Bathmen	Raalte	Nederlands
<i>deukske</i>	<i>deukie</i>	doekje
<i>liefke</i>	<i>liefje</i>	lijfje
<i>lempke</i>	<i>lämpie</i>	lampje
<i>betje</i>	<i>bettie</i>	beetje
<i>kettinkje</i>	<i>kettinkie</i>	kettinkje
<i>vesje</i>	<i>vessie</i>	vestje
<i>schötteltje</i>	<i>schötteltie</i>	schotelkje

Verschillen met het Dèventers

In een strook langs de IJssel, op het kaartje hieronder het gebied van het Centraal-Sallands genoemd, komen lange klinkers voor in woorden als *eten*, *goot* en *koken*. In Deventer en Wijhe zegt men *èten*, *göte*, *kaoken*. Oostelijker, in Raalte bijvoorbeeld, is het *etten*, *götte*, met een korte klinker. Daarin komt dit dialect overeen met de oostelijker gesproken varianten van het Nedersaksisch: ook in Twente horen we in deze woorden een korte klinker.

Bathmen ligt net als Raalte binnen het gebied met de korte klinkers: de informanten van het *Woordenboek van Overijssel* gaven voor Bathmen op: *etten*, *göttengat* (= gootgat), *götsteen*, *kokken*.

Indelingskaart van het Sallands uit Bloemhoff, H., "Klank en vormleer". In: *Handboek Nederaksische taal- en letterkunde*. Assen 2008, p. 86

Uit de woordenschat van de taal van Battem

Wat denkt u dat de volgende woorden en zinnestjes betekenen:
(de oplossing vindt u aan het eind, na *Verder lezen/studeren*)

1. *Moder wol thee ingeten ma de pot was löög.*
2. *Kiek die empen is met de eier sleppen.*
3. *Wat zut det knappe mèke d'r leuk uut.*
4. *Hij had 'n gat in de zökke.*
5. *Jan plaogen Piet ma die deed d'r niks op uut.*

Verder lezen/studeren

De zinnen en voorbeeldwoorden die in dit stukje gegeven zijn, zijn afkomstig uit het *Woordenboek van Overijssel*, waarin dus behoorlijk wat taalmateriaal uit Bathmen te vinden is.

Daarnaast kan men zich oriënteren in meer algemene werken, waaronder:

Kloeke, G.G., 'De taal van Overijssel.' In: Engelen van der Veen, G.A.J. van, G.J. ter Kuile en R. Schuiling (red.), *Overijssel*. Deventer 1931;

Bloemhoff, H., J. van der Kooi, H. Niebaum en S. Reker (red.), *Handboek Nedersaksische taal- en letterkunde*. Assen 2008, speciaal p. 65 vv. en 221 vv.

Oplossingen:

1. Moeder wou thee inschenken maar de pot was leeg.
2. Zie die mieren eens met de eieren slepen.
3. Wat ziet dat knappe meisje er leuk uit.
4. Hij had een gat in zijn sok.
5. Jan plaagde Piet maar die reageerde er niet op.